

Late aankomst arctische zwanen en ganzen

In de afgelopen jaren waren we eraan gewend geraakt dat met name Kolgans en Toendrarietgans al in oktober in grote aantallen in ons land pleisterden (zie SOVON-Nieuws 21[3]: 15-16). Daar was bij de laatste watervogeltelling in oktober weinig van te merken. Sterker, de aankomst van zowel Kleine Zwaan, Toendrarietgans, Kleine Rietgans, Kolgans, Brandgans als Rotgans was dit najaar sterk vertraagd. Afgaande op de gebieden die zowel in oktober 2007 als in oktober 2008 geteld werden (vergelijking nu al mogelijk dankzij online invoer van gegevens!), was het verschil het grootst bij Kolgans (84% minder), Toendrarietgans (-54%) en Brandgans (-40%). Bij Kleine Rietgans en Kleine Zwaan waren de verschillen nog groter, maar bij deze soorten gaat de vergelijking enigszins mank omdat ze (in oktober) maar in enkele gebieden voorkomen. Dan gaat het wel of niet digitaal doorgeven van een telling een grote rol spelen. Niettemin was ook de aankomst van deze soorten duidelijk enkele weken verlaat. De aankomst van Kleine Zwanen in Groot-Brittannië was dit najaar zelfs de laatste sinds 1981. Bij Grauwe Gans werd pas laat in oktober veel doortrek opgemerkt. Het verschil met 2007 was bij de watervogeltellingen echter niet opvallend groot, wat een gevolg is van het hoge aandeel (deels plaatsgebonden) Nederlandse broedvogels.

Trektellingen suggeren dat de aankomst van in eerste instantie Kolgans en Toendrarietgans, later ook Kleine Zwaan, pas vanaf 30-31 oktober goed op gang kwam. Precies op dat moment draaide een vrij hardnekkige (zuid)westelijke stroming in het Oostzeegebied en oostelijker naar (noord)oostelijke richtingen. De tegenwind is vermoedelijk een belangrijke reden achter de vertraagde aankomst, samen met hoge temperaturen (gemiddeld warmer dan bij ons in die tijd) en wellicht goede voedselom-

standigheden (al weten we van het laatste weinig). Bewegingen van vier met satellietzenders uitgeruste Kolganzen bevestigden de trage najaarstrek (zie www.blessgans.de). Ze vertrokken pas tussen 9 en 14 oktober (een-tje 2 oktober) uit de Russische toendra en arriveerden voornamelijk begin november in de Baltische staten, deels met veel tussenstops onderweg. Van een vierde gans zijn geen peilingen meer beschikbaar sinds 23 oktober, toen de vogel nog steeds in Karelië verbleef, nabij de Fins-Russische grens. In het najaar van 2007 vertrokken 4 van de toen 6 actieve zenders rond 30 september uit de toendra (dus 1-2 weken eerder) en kwamen ze al begin oktober, na enkele langeafstandsvluchten, in Estland aan (1-4 weken eerder dan 2008). Hieruit komt duidelijk naar voren dat de vogels niet alleen later uit de toendra vertrokken, maar ook meer tijd nodig hadden hun weg door NW-Rusland te vinden. Op 11 november was nog steeds geen van de vogels gearriveerd in ons land, waar ze gezenderd zijn. Vorig jaar werd de eerste op 20 oktober in de Noordoostpolder gepeild. Frappant is overigens dat de vroegste vogel in 2007 ook nu het verst naar het westen is gevlogen.

Door de late aankomst is nog weinig te zeggen over eventuele broedresultaten. In ieder geval bij Kleine Zwaan en Kolgans lijkt het broedsucces niet erg hoog (<10%). Een hoog broedsucces als verklaring voor de late aankomst (families arriveren doorgaans later) valt dan ook af.

Kees Koffijberg

*Kolganzen (30 oktober 2006).
Foto: Hans Gebuis*

